

Een van de allermooiste gedichten die ik ken, is van de schrijver en dichter Ed Hoornik. De titel luidt *Hebben en Zijn*. De tekst klinkt als volgt:

Op school stonden ze op het bord geschreven.
Het werkwoord hebben en het werkwoord zijn;
Hiermee was tijd, was eeuwigheid gegeven,
De ene werkelijkheid, de andere schijn.

Hebben is niets. Is oorlog. Is niet leven.
Is van de wereld en haar goden zijn.
Zijn is, boven die dingen uitgeheven,
Vervuld worden van goddelijke pijn.

Hebben is hard. Is lichaam. Is twee borsten.
Is naar de aarde hongeren en dorsten.
Is enkel zinnen, enkel botte plicht.

Zijn is de ziel, is luisteren, is wijken,
Is kind worden en naar de sterren kijken,
En daarheen langzaam worden opgelicht.

Je kunt lang filosoferen over een gedicht maar de betekenis van deze tekst is helder als glas.
Het gaat over twee manier van in het leven staan.
Twee manieren om het bestaan te beleven.
Twee manieren van kijken.

Leven op basis van hebben en houden en pakken wat je pakken kan enerzijds.
En anderzijds een houding van ontvankelijkheid en openstaan voor wat zich aandient.
Hebben en zijn - grote begrippen op menselijke maat onder woorden gebracht.

Hanteerbaar gemaakt door de dichter omdat hij ons direct in de eerste regel al meeneemt naar het schoolbord in de klas, want daarop zijn die beide werkwoorden geschreven.
Je ziet het voor je geestesoog gebeuren, de juf of meester aan het schrijven in sierletters – het gedicht is van 1952 - witte bordkrijtletters op een zwarte achtergrond.
We kennen het beeld van korter of langer geleden. We hebben allemaal in de klas gezeten.
We waren allemaal leerlingen op school.

School staat voor opleiding, het kennisinstituut, dat leidt naar vorming en ontplooiing, naar de groei van de eigen persoonlijkheid, naar die unieke mens die je ontdekt te zijn, naar die baan of functie, die je leven bepaalt, waar je blij mee bent of juist niet, die bestaanszekerheid geeft, toegang tot geld en goed, mogelijkheden om te worden wie je wilde zijn.

Natuurlijk spelen ook andere ervaringen een rol.

Geboorteplek, ouders en opvoeding, omgeving en milieu, alles speelt mee in de ontwikkeling en wording van een mens.

Maar er is geen garantie op vanzelfsprekend succes en geluk, laat staan dat je daar levenslang op kunt rekenen.

Het leven kent immers pieken en dalen. Het moderne jargon van onze tijd spreekt van *go with the flow*, opgenomen zijn in een stroom energie, maar tegelijkertijd kampen vele mensen met een korter- of langer durende dip, hoewel je die geen burn-out meer mag noemen.

Onze maatschappij staart zich blind op hen, die het hebben gemaakt in het leven als het gaat om carrière en bezit, gezondheid en levensgeluk, bekendheid en invloed.

Maar het is nog maar de vraag of dit soort van hebben gelukkiger maakt dan de manier van zijn, die de dichter omschrijft.

In onze evangelielezing van vanmorgen, verblijft Jezus 40 dagen en nachten in de woestijn.

Een meditatieve periode in afzondering en eenzaamheid, in stilte en ontbering.

Eten en drinken is er schaars of afwezig, gezelschap ontbreekt en dus wordt de woestijnbewoner teruggeworpen op zichzelf.

Een diep ingrijpende ervaring moet dat zijn geweest.

Geplaagd door honger en verlatenheid, kwetsbaar en geïsoleerd wordt de man, die kort daarvoor gedoopt werd in de Jordaan en hoorde Gods geliefde zoon te zijn, steeds meer vatbaar voor droombeelden, voor verlangen en visioen.

Er is een stem die hem verleiden wil. Een listige duivelse stem.

Zijn naam in het Grieks is Diábolos - de lasteraar - en in het Hebreeuws Satan – de tegenstander.

Deze dwarse stem probeert gebruik te maken van de situatie.

Hij wil Jezus in zijn greep krijgen.

Tot drie keer toe brengt hij Jezus in de verleiding.

Geeft hij eraan toe, dan wordt hem voorgespiegeld dat hij greep zal krijgen op de situatie, dat de aanvechting voorbij zal zijn.

Stel je toch eens voor.

Als de stenen broden zouden worden, was het gedaan met ongemak en honger.

Wat een aantrekkelijk vooruitzicht!

Als een val van grote hoogte een einde zou maken aan de ontbering en onmacht, waarom dan niet, vast en zeker zouden engelen een reddend vangnet vormen.

Wat een uitnodigend idee!

Als eenzaamheid en verlatenheid je naar de keel grijpen, maar je krijgt een kans om de regie over het bestaan terug te pakken, sterker nog: invloed en macht zouden je ten deel vallen.

Wat een verleidelijke gedachte!

In de verte klinkt de echo van het Genesisverhaal waarin Adam en Eva zwichten voor de verleiding om als God te zijn door te eten van de verboden vrucht.

Het weerstaan van de verleiding op te gaan in een wereld van hebben en houden is ook de thematiek van het gedicht van Ed Hoornik. Die illustreert de fundamentele keuze waarvoor Jezus zich ziet geplaatst als Godskind en mensenzoon.

Werkelijk mens zijn met mensen en tegelijkertijd toonbeeld, voorloper van een leven dat het koninkrijk van God voelbaar, tastbaar, zichtbaar maakt.

Het gedicht zegt:

Hebben is niets. Is oorlog. Is niet leven.

Is van de wereld en haar goden zijn.

Jezelf al dan niet overleveren aan de goden van deze wereld.

Dat is wat hier op het spel staat:

In het gedicht.

In het verhaal van de verzoeking in de woestijn.

In ons eigen leven vandaag de dag.

We zien het onder onze ogen gebeuren.

De goden van deze wereld, die ons op duizend-en-één manier verleiden, ons geweten sussen, onze geldingsdrang stimuleren, ons doen geloven in goedkoop of duur gekocht geluk, ons zicht verduisteren op wat er werkelijk toe doet.

De goden van deze wereld, die de dictator aanzet tot een niets en niemand ontziende oorlogsdrijf ten koste van eindeloos veel burgerslachtoffers.

De goden van deze wereld die moderne mensen van de een-en-twintigste eeuw stimuleren om hun heil vooral te zoeken in geld en goed, carrière en bezit, status en ambitie.

Wat Jezus praktiseert en ons voordoet in zijn woestijnperiode van bezoeking en verleiding, is loskomen van uiterlijkheden, schijnzekerheden, aantrekkingskracht van macht en invloed. Loslaten is wat Jezus praktiseert.

Loskomen van hebben en houden als enig of hoogst haalbaar levensdoel.

We moeten leren oefenen in loslaten. Ook vandaag.

Bijvoorbeeld:

Het loslaten van de idee, dat alles in het leven maakbaar en succesvol en geslaagd moet zijn. Dirk de Wachter, een Belgische psychiater, signaleert dat we zijn verleerd om ongelukkig te durven zijn. Alles moet glimmen en glanzen. Op sociale media presenteren mensen de perfecte versie van zichzelf. Die opgepoetste fictie is een afgod, die verdonkeremaant, dat ongeluk en verdriet onontkoombaar deel zijn van ieders leven.

Bijvoorbeeld:

Het loslaten van de verslaving aan het eigen ego, het dikke ik dat drijft tot onbarmhartige gelijkhebberij, dat leidt tot gesloten mensen in eigen bubbels van gelijkgezinden.

Het eigen gelijk als hoogste waarheid is een armoedig levensmotto.

Bijvoorbeeld:

Het loslaten van de overtuiging, dat buitenproportionele beloningen en bonussen – of dat nou gebeurt bij de omroep, het bedrijfsleven of de voetbalwereld met onwerkelijke salarissen en transferbedragen - een normale gang van zaken is.

Bijvoorbeeld:

Het loslaten van de angst voor vreemdeling en vluchteling. Taal die uitsluit en veroordeelt, die schaamteloos ophitst en de zondebokgedachte nieuw leven inblaast veroorzaakt haat. Haat geboren uit angst houdt mensen klein en gevangen.

Bijvoorbeeld:

Het loslaten van slaafse verhoudingen, dat anderen tekort doet, afhankelijk maakt, overvraagt. De slavernij is dan wel officieel afgeschaft, excuses zijn aangeboden, maar onze kleding ligt spotgoedkoop in de winkel omdat kinderarbeid op onze wereld niet verdwenen is. En pakjesbezorgers werken dag en nacht tegen karig loon, omdat wij bestelde producten per direct thuis afgeleverd willen zien.

Het leven is kaal, zinloos en leeg, als je enkel en eenzijdig inzet op hebben en houden. De ziel van het bestaan, het wezen van ons leven wordt tastbaar door geen slaaf te willen worden van zoveel wat zich daarvoor aanbiedt.

Het gedicht schildert het alternatief:

Zijn is de ziel, is luisteren, is wijken. Is kind worden en naar de sterren kijken.

Het relativeert imago en ego, de glitter en glans van schijn en namaak.

De focus op uiterlijkheden belemmert het leren omgaan met wat er werkelijk toe doet.

Zijn in deze wereld is je verhouden tot jezelf en de mensen om je heen.

Dichtbij en veraf.

Dat is waartoe je op aarde bent, wil Jezus zeggen.

Dat gaat niet vanzelf. Dat vraagt om keuzes maken.

Het vraagt om volkomen eerlijkheid over waar je hart ligt.

Durven reflecteren op wat je zegt en doet. Bij tijd en wijle stilstaan, mediteren, bidden om zicht krijgen op een weg, die je brengt bij het hart van het leven.

Jezus ging ons voor op dat spoor.

Zijn weg werd verlicht door woorden en daden, die mensen ten diepste beroerden, die hun ziel raakten. Die hem uiteindelijk het leven hebben gekost, maar dwars daar doorheen mensen tot op vandaag blijvend inspireren.

Want:

Op school stonden ze op het bord geschreven.

Het werkwoord hebben en het werkwoord zijn;

Hiermee was tijd, was eeuwigheid gegeven,

De ene werkelijkheid, de andere schijn.

Hebben is niets. Is oorlog. Is niet leven.

Is van de wereld en haar goden zijn.

Zijn is, boven die dingen uitgeheven,

Vervuld worden van goddelijke pijn.

Hebben is hard. Is lichaam. Is twee borsten.

Is naar de aarde hongeren en dorsten.

Is enkel zinnen, enkel botte plicht.

Zijn is de ziel, is luisteren, is wijken,

Is kind worden en naar de sterren kijken,

En daarheen langzaam worden opgelicht.

Amen